

Из „На тоя свят човекът е голям фазан“ – Херта Мюлер

Жабата

Воденицата мълчи. Мълчат стените, мълчи и покривът. И колелата мълчат. Виндиш е натиснал електрическия ключ и е загасил лампата. Между колелата е нощ. Мракът е погълнал брашнения прах, мухите, чувалите.

На пейката пред воденицата седи нощният пазач. Спи. Устата му е отворена. Под пейката проблясват очите на кучето му. Виндиш носи чувала с ръце, крепи го на колене. Подпира го на зида на воденицата.

Кучето поглежда и се прозява. Оголва бели зъби.

Ключът се превърта в ключалката. Между пръстите на Виндиш прозвучава щракването на резето. Виндиш брои. Виндиш чува как слепоочията му пулсират и си мисли: „Моята глава е часовник.“ Прибира ключа в джоба си. Кучето лае. „Ще го навивам, докато пружината се скъса“, казва Виндиш на глас.

Нощният пазач нахлупва още по-ниско калпака на челото си. Отваря очи и се прозява. „Войник на пост“, казва той.

Виндиш се запътва към малкото езеро край воденицата. На брега стърчи копа сено. Във водата на езерцето тя се отразява като тъмно петно. Петното навлиза в дълбоката вода като фуния. Виндиш издърпва колелото си от сеното.

„В сеното има плъх“, казва нощният пазач. Виндиш чисти седалката на колелото от сламките. Хвърля ги във водата. „Видях го“, казва той, „гмурна се във водата“. Сламките плуват като коси. Завихрят се от малките водовъртежи. Тъмната фуния плува. Виндиш се вглежда в своето пътуващо отражение.

Нощният пазач рита кучето в корема. Кучето скимти. Виндиш се е втренчил във фунията и чува скимтенето изпод водата. „Нощите са дълги“, казва нощният пазач. Виндиш отстъпва на крачка от брега. Забелязва неподвижното отражение на копата сено, загърбило брега. Спокойно е. То няма нищо общо с фунията. То е светло. По-светло от нощта.

Вестникът шумоли. Нощният пазач казва: „Стомахът ми е празен.“ Разопакова хляб и сланина. В ръката му проблясва нож. Дъвчи. С острието на ножа неволно одрасква китката си.

Виндиш бута колелото до себе си. Поглежда към луната. Докато дъвчи, нощният пазач продумва: „На тоя свят човекът е голям фазан“. (На тоя свят човекът е голям фазан“ (Omul e un mare fazan relume) е румънска поговорка, която е израз на безпомощността на човека, на това, че той се движи в света изключително непохватно, като голям фазан. Аналогично е сравнението „като слон в стъкларски магазин“. – *Б. пр.*)

Виндиш вдига чувала и го закрепва на колелото. „Силен е човекът“, казва той, „по-силен от добитъка.“

Единият край на вестника полита. Вятърът го дърпа сякаш с ръка. Нощният пазач поставя ножа върху пейката. „Бях заспал“, казва той. Виндиш се е привел над колелото. Вдига глава. „А аз те събудих“, отвръща той. „Не ме събуди ти“, казва нощният пазач, „жена ми ме събуди.“ Избръсква трохите от самото си. „Знаех си“, казва, „че не мога да спя. Луната е твърде голяма. Сънувах съсухрената жаба. Бях уморен до смърт. А не можех да си легна. В леглото лежеше жабата. Разговарях с жена си. Жабата гледаше с очите на жена ми. Имаше

плитката на жена ми. Носеше нощницата на жена ми, която се беше вдигнала до корема. Казах: покрий се, бедрата ти са повехнали. Казах го на жена ми. Жабата смъкна нощницата, покривайки бедрата си. Седнах край леглото на един стол. Жабата се усмихна с устата на жена ми. Столът скърца, каза тя. Столътне беше проскърцал. Жабата праметна плитката на жена ми на рамото си. Стигаше до края на нощницата. Казах: косата ти е пораснала. Жабата вдигна глава и кресна: ти си пиан, ей сега ще паднеш от стола.“

Облак е засенчил като с червено петно луната. Виндиш стои облегнат на стената на воденицата. „Човекът е глупав“, казва нощният пазач, „и винаги е готов да прости.“ Кучето лапва парче кожа от сланината. „Аз € простих всичко“, казва нощният пазач. „Простих € за хлебаря. Простих й какви ги вършеше в града.“ Прокарва пръст по острието на ножа.

„Цялото село ми се подиграваше.“ Виндиш въздъхва. „Вече не можех да я гледам в очите“, казва нощният пазач. „Само това, че умря толкова бързо, сякаш си нямаше никого. Това не й простих.“

„Един Господ знае изобщо за какво са те, за какво са жените“, казва Виндиш. Нощният пазач свива рамене: „Не са за нас“, казва той. „Нито за мен, нито за теб. Не знам за кого са.“ Нощният пазач гали кучето. „И дъщерите“, казва Виндиш, та нали и те, за Бога, стават жени.“ Върху колелото поляга сянка, а друга – върху тревата. „Дъщеря ми“, казва Виндиш и сякаш претегля думите наум, „моята Амали не е вече девствена“. Нощният пазач зяпа към червеното петно на луната. „Моята дъщеря има прасци като пъпеши“, продължава Виндиш. „Както казваш, вече не мога да я гледам в очите. Сянка тъмнее в очите й.“ Кучето обръща глава. „Очите лъжат“, казва нощният пазач, „прасците не лъжат.“ Той раздалечава обувките си. „Вгледай се в походката на дъщеря си“, казва той. „Ако върховете на обувките й сочат настрана, когато ходи, значи се е случило.“

Нощният пазач върти шапката из ръцете си. Кучето лежи и върти очи. Виндиш мълчи. „Пада роса. Брашното ще се овлажни“, казва нощният пазач, „кметът ще се ядоса.“

Над малкото езеро прелита птица. Бавно и по права линия като конец. Съвсем ниско над водата. Сякаш си мисли, че това е земята. Виндиш я наблюдава. „Като някаква котка е“, казва той. „Кукумявка е“, казва нощният пазач. Закрива с ръка устата си. „При старата Кронер от три нощи свети лампата“. Виндиш побутва колелото. „Тя няма как да умре“, казва той, „кукумявката още не е кацнала на покрива.“

Виндиш тръгва през тревата и поглежда луната. „Казвам ти, Виндиш“, вика след него нощният пазач, „жените изневеряват.“

Ябълковото дърво

Преди войната имало едно ябълково дърво зад черквата. Било ябълково дърво, което изяждало само своите ябълки.

Бащата на нощния пазач също бил нощен пазач. Една лятна нощ той стоял зад чемширения плет. Видял как ябълковото дърво отворило уста – горе на ствола, където се разклонявало. Ябълковото дърво ядяло ябълки.

Сутринта нощният пазач не си легнал. Отишъл при селския съдия. Казал му, че ябълковото дърво зад черквата само си ядяло ябълките. Съдията се изсмял. Миглите му трепкали, докато се смеел. В слепоочията на съдията почуквали малките чукчета на живота.

Нощният пазач си отишъл вкъщи. Легнал да спи с дрехите. Заспал. В съня си потънал в пот.

Докато спял, ябълковото дърво драскало по слепоочията на селския съдия, докато ги разранило. Очите му се зачервили, а устата му пресъхнала.

След като се наобядвал, селският съдия зашлевил жена си. Бил видял в супата си плувачи ябълки. И ги бил погълнал.

След като се нахранил, селският съдия не успял да заспи.

Затворил очи и чул кори на дърво да се блъскат зад стената. Корите на дървото висели в редица. Полюшвали се на възета и поглъщали ябълки.

Вечерта селският съдия свикал събрание. Хората се насъбрали. Селският съдия назначил комитет за охрана на ябълковото дърво. В комитета влизали четирима чифликчии, свещеникът, селският учител и самият съдия.

Учителят държал реч. Нарекъл комитета за охрана Комитет в лятна нощ. Свещеникът отказал да охранява ябълковото дърво зад черквата. Три пъти се прекръстил. Оправдал се със: „Господи, прости на твоите грешни чада“. Заплашил, че на следващата сутрин ще замине за града и ще съобщи на епископа за богохулството.

Онази вечер късно се стъмнило. Слънцето в своя зной не могло да открие края на деня. Нощта бликнала от земята връз селото.

Членовете на „Комитета в лятна нощ“ се промъкнали край чемширения плет в тъмнината. Полегнали под ябълковото дърво и се загледали в клонака.

Селският съдия носел брадва. Чифликчиите оставили своите вили в тревата. Селският учител седял край ветроупорен фенер с молив и тетрадка под един чувал. С едно око гледал през голяма колкото палец дупка в чувала. Пишел отчет.

Нощта достигнала своя апогей. Изтикала небето извън селото. Било полунощ. „Комитетът в лятна нощ“ гледал втренчено полуизгоненото небе. Учителят под чувала погледнал джобния си часовник. Било минало полунощ. Часовникът на камбанарията не бил ударил.

Свещеникът бил спрял часовника. Неговите зъбчати колелета не трябвало да отмерват часа на греха. Тишината трябвало да обвини селото.

Никой в селото не спял. Кучетата се спотайвали по улиците. Не лаели. Котките се били покатерили по дърветата. Гледали със светещи като фенери очи.

Хората си стояли по къщите. Майките носели на ръце децата си напред-назад сред запалените свещи. Децата не плачели.

Виндиш седял с Барбара под моста.

Учителят видял полунощ на своя джобен часовник. Протегнал ръка изпод чувала. Направил знак на „Комитета в лятна нощ“.

Ябълковото дърво не помръдвало. Селският съдия прочистил гърлото си от дългото мълчане. Тютюнева кашлица разтресла един от чифликчиите. Той чевръсто откъснал сноп трева. Набутал тревата в устата си. Погребал своята кашлица.

Два часа след полунощ ябълковото дърво започнало да се тресе. Горے, където стволът се разклонявал, зейнала уста. Устата поглъщала ябълки.

„Комитетът в лятна нощ“ чул примляскването на устата.

Там някъде, зад стената в черквата, свирели щурци.

Устата поглъщала шестата ябълка. Селският съдия изтичал до дървото. Ударил с брадвата зейналата паст. Чифликчиите надигнали вили. Застанали зад селския съдия.

Парче кора с жълто мокро дърво паднала в тревата.

Ябълковото дърво затворило уста.

Никой от „Комитета в лятна нощ“ не видял как и кога ябълковото дърво затворило своята паст.

Учителят изпълзял от чувала. Той като учител трябва да види това, рекъл селският съдия.

В четири часа сутринта свещеникът – в своето дълго черно расо, под своята голяма черна шапка, със своето черно куфарче – тръгнал към гарата. Крачел бързо. Гледал само в паважа. По стените на къщите лазела зората. Варта изсветлявала.

Три дни по-късно в селото пристигнал епископът. Черквата се изпълнила с народ. Хората гледали как той се движи между банките към олтара. Изкачил се на амвона.

Епископът не се помолил. Казал, че е прочел отчета на учителя. Че се е посъветвал с Господ. „Бог отдавна знае“, викнал, „Бог ми каза да си спомним за Адам и Ева. Бог“, казал епископът тихо, „Бог ми каза: ябълковото дърво е дяволът.“

Епископът бил написал писмо на свещеника. Написал писмото на латински. Свещеникът прочел писмото от амвона. Заради латинския амвонът сякаш бил много нависоко.

Бащата на нощния пазач казал, че не се чувал гласът на свещеника.

Когато свещеникът изчел писмото, си затворил очите. Събрал ръце и се помолил на латински. Слязъл от амвона. Изглеждал смален. Лицето му било уморено. Застанал с лице към олтара.

„Не бива да сечем дървото. Трябва да изгорим дървото – така както си стърчи“, казал той.

На стария кожар много му се искало да купи дървото от

свещеника. Но свещеникът казал: „Словото Божие е свято. Епископът ги разбира тия работи.“

Вечерта мъжете докарали една кола слама. Четиримата чифликчии увили дървото със слама.

Кметът се покачил върху стълба. Посипал короната със слама.

Свещеникът стоял зад ябълковото дърво и на висок глас се молел. Покрай чемширения плет се бил строил църковният хор и редял песнопения. Било студено и от песнопенията струйки дъх се носели нагоре към небето. Жените и децата се молели тихо.

Учителят подпалил сламата с горяща съчка. Пламъкът погълнал сламата. Ставал все по-голям.

Пламъкът погълнал кората на дървото. Огънят прациял в дървото. Короната на дървото заблизала небето. Луната се свила в огнена завивка.

Ябълките се издули. Спукали се. Сокът им зацвърчал. Засъскал като горяща жива плът.

Пушекът вонял. Смъдял на очите. Песнопенията се раздирали от кашлица.

Цялото село било обвито в пушилка до първия дъжд. Учителят записал всичко в тетрадката си. Нарекъл тази пушилка ябълкова пушилка.